

KUDÜS ERMENİ PATRİKHANESİ HAK İHLALİ DİYE ŞİKAYET EDERKEN HAKSIZ TASARRUFA DEVAM EDİYOR

AVİM

Ermeni Apostolik Kilisesinin dört idari merkezinden birisi olan Kudüs Ermeni Patrikhanesi; basın haberlerine göre, kendisine bağlı olan Maryakop (Saint James) Ermeni Kilisesi Vakfına ait olduğunu iddia ettiği taşınmazların iadesi ve vakfa devlet tarafından el konulmasının iptali için Mart ayında Anayasa Mahkemesine başvuru yapmıştır.[1] Patrikhane, Maryakop Ermeni Kilisesi Vakfı ile aslında aynı varlık olduğunu, nitekim vakfın tek yetkilisinin de Kudüs Ermeni Patrikhanesi ruhani lideri Nurhan Manukyan olduğunu ifade etmektedir. Patrikhanenin iddiasına göre Maryakop Ermeni Kilisesi Vakfına ait Türkiye sınırları içerisinde yüzden fazla mülk bulunmaktadır.

Alt derece mahkemelerinde istediği sonucu elde edemediği anlaşılan Kudüs Ermeni Patrikhanesi, iç hukuk yolu anlamında son çare olarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesinin nasıl bir karar vereceği bilinmemektedir. Ancak istediği sonucu elde edemezse, aynen geçmişte Kilikya Ermeni Katolikosluğunun yapmış olduğu gibi,[2] konuyu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşıyacaktır (Not: Kilikya Ermeni Katolikosluğunun başvurusu AİHM tarafından reddedilmiştir).

Bu vesileyle okuyuculara hatırlatılması gereken önemli bir husus vardır: İstanbul Ermeni Patrikhanesine ait olan bazı arşiv belgeleri 1938 yılından bu yana Kudüs Ermeni Patrikhanesinde tutulmaktadır. Milli Mücadele dönemi sırasında, İstanbulun tekrar Türk hakimiyetine geçeceğinin anlaşılması üzerine Kasım 1922de dönemin İstanbul Ermeni Patriği I. Zaven Der Yeğyayan, 22 sandık dolusu Patrikhane arşiv belgesini İngilterede bulunan bir meslektaşına göndermiştir.[3] Bu belgeler 1927 yılında Fransaya taşınmıştır. 1938 yılında ise, bu belgeler dönemin Kudüs Ermeni Patriğine göndertilmiştir. O zamandan bu yana Kudüs Patrikhanesi bu belgelerin geri verilmesi için hiçbir adım atmadığı gibi, bu arşiv belgelerini ancak çok sınırlı sayıda partizan araştırmacıya göstermiştir. Örnek olarak Ara Sarafian gibi partizan sayılmayan Ermeni tarihçilerin bile bu arşiv belgelerine göz atmasına müsaade edilmemiştir. 1938 sonrasında İstanbul Ermeni Patrikhanesinin bu belgelerin geri verilmesi için girişimde bulunduğu söylenmektedir, ancak sonuca bakılacak olunursa bu girişimin başarısız olduğu ortadadır.

Söz konusu arşiv belgelerinde ne olduğu kesin bilinmese de, içlerinde İstanbul Patrikhanesinin Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerine denk gelen iç yazışmalar ve 1918-1920 İstanbul sorgulamaları ve yargılamalarıyla ilgili Patrikhane yetkililerinin topladığı belgeler bulunduğu anlaşılmaktadır.[4] 2001 yılında Ermeni tarihçi Dennis R.

Papazian, bahsi geçen belgelerin kendisi ve arkadaşları tarafından elde edildiğini ve incelendiğini, inkârcı Türk tezlerini bu belgelerle çürüteceklerini iddia etmiştir.[5] Ancak aradan 17 yıl geçmesine rağmen bu konuda bir gelişme olmamıştır.

Tüm bu anlatılardan ortaya iki husus ortaya çıkmaktadır: 1) Bu belgeler İstanbul Ermeni Patrikhanesine aittir ve yaklaşık 96 yıldır ait oldukları yere geri teslim edilmeyi beklemektedirler. 2) Bu belgelerin 1915 olaylarının ve sonrasındaki gelişmelerin daha iyi anlaşılmasında faydalı olma ihtimali vardır. Bu sebeple bu belgeler partizan tarihçilere mahsus tutulmamalı, herkesin erişimine açık hale getirilmelidir.

Dolayısıyla Kudüs Ermeni Patrikhanesi hakkının yendiğini iddia etmeden önce, 1938 yılından bu yana haksız tasarrufta bulunduğu gerçeğiyle yüzleşmeli ve alı koyduğu arşiv belgelerini İstanbul Ermeni Patrikhanesine iade etmelidir. Bu konuda İstanbul Ermeni Patrikhanesinin de arşiv belgelerinin geri verilmesi konusunda tekrar girişimde bulunmasında fayda olacaktır.

*Fotoğraf: Kudüsteeki Ermeni mahallesinden bir kesit - T24.com.tr

[1] Kudüs Ermeni Patrikhanesi, Türkiye'deki mülklerin iadesi için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu, T24, 26 Mart 2018, <http://t24.com.tr/haber/kudus-ermeni-patrikhanesi-turkiyedeki-mulklerin-iadesi-icin-anayasa-mahkemesine-basvurdu,590580> ; Armenian Patriarch of Jerusalem applies to Constitutional Court of Turkey, Aravot-en.am, March 23, 2018, <http://www.aravot-en.am/2018/03/23/209431/>

[2] Mehmet Oğuzhan Tulun, KİLİKYA ERMENİ KATOLİKOSLUĞUNUN ANAYASA MAHKEMESİ BAŞVURUSU, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2016/73, <http://avim.org.tr/tr/Yorum/KILIKYA-ERMENI-KATOLIKOSLUGUNUN-ANAYASA-MAHKEMESI-BASVURUSU>

[3] Raymond Kévorkian, *The Armenian Genocide - A Complete History* (London: I.B. Tauris, 2011), 4-5.

[4] Kévorkian, *The Armenian Genocide*, 4-5 ; Nejdet Bilgi (der.), *Yozgat Ermeni Tehciri Davası* (İstanbul: Kitabevi, 2006), 50-51.

[5] Bilgi, *Yozgat Ermeni Tehciri Davası*, 51.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "KUDÜS ERMENİ PATRIKHANESİ HAK İHLALİ DİYE ŞİKAYET EDERKEN HAKSIZ TASARRUFA DEVAM EDİYOR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2018 / 30. Nisan 04. Erişim Nisan 09, 2026. <https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/KUDUS-ERMENI-PATRIKHANESI-HAK-IHLALI-DIYE-SIKAYET-EDERKEN-HAKSIZ-TASARRUFA-DEVAM-EDIYOR>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır